

ПРЕДГОВОР

Ова књига настала је као плод мог научноистраживачког интересовања за социокултуролошке проблеме којима сам била посвећена у свом академском раду последњих десетак година. Током припремања и писања књиге вођена сам иницијалном намером да идентификујем, операционализујем, аналитички и критички промислим и илуструјем актуелним примерима неке од најважнијих обележја и промена културног живота савремених друштава. При томе сам била потпуно свесна извесне академске nelaгоде која произлази из чињенице да разрада интегралног приступа научном појму културе није ни лак задатак, а ни епистемолошки изванстан.

Због своје разноликости, флуидности, променљивости и контекстуалности, појмови и концепти којима су посвећене социолошке студије културе не рачунају на коначност понуђених дефиниција, значења и интерпретација. Отуда ова књига не претендује на универзалност, свеобухватност и исцрпност анализе и интерпретације широко постављеног предмета истраживања, већ представља избор неких од најрелевантнијих проблема и најинтересантнијих тема који се тичу одабране проблематике и њеног социолошког тумачења (промене у схватању и истраживању културе; однос између појединца, друштва и културе; културне трансформације у сфери креације, рецепције и вредновања; културни идентитети у савременом добу; културна димензија савременог друштвеног развоја, глобализација и културне промене; културна права у контексту универзалних људских права; културни диверзитет, мултикултурализам, интеркултурне компетенције и међукултурна комуникација). Иако се ради о истраживању глобалног социокултурног контекста, издвојене актуелне културне појаве, процесе и промене сагледала сам и у оквиру конкретних социјалних и историјских околности, тумачећи их као културне одговоре друштвених актера, смештених у сасвим одређене интерактивне односе и системе са одређеним структурама, на глобалне развојне процесе. Методолошки оквир који је у основи тумачења култура у савременим друштвима заснива се на комбиновању

различитих социолошких теорија попут функционализма, социјалног конструктивизма, симболичког интеракционизма, савремених теорија друштвеног развоја (модернизације, глобализације, мултикултурализма, интеркултурализма) са различитим приступима афирмисаним у оквиру студија културе и критичке теорије.

Савремено друштво и културне промене, као референтан тематски оквир ове књиге, резултат је моје посвећености социолошком промишљању културе више као начина живота људи у њиховој свакодневној егзистенцији, као основи изградње и проблематизације личних и колективних идентитета и ресурса за подршку друштвеном развоју неголи култури као естетској форми и пракси, мада не искључује и извесна освртања на њих у контексту разматрања социокултурних и уметничких трансформација од почетка 20. века наовамо. Текстови понуђени у овој књизи представљају покушај да се понуде извесни одговори на својеврсне „провокације“ критичког мишљења о савременим манифестацијама најзначајнијих културних промена, појава, процеса и актера, као и о начинима на које они обликују, трансформирају, интегришу или дезинтегришу савремена друштва и *vice versa* – на који начин савремене друштвене појаве, процеси и актери детерминишу извесне културне промене. При томе, питања отворена у овој књизи, понуђене одговоре и тумачења сматрам скромним, али корисним, социолошким доприносом бројној и разноликој литератури посвећеној овим и сличним темама у области друштвено-хуманистичких наука.

Садржај књиге поткрепљен је истраживачким налазима до којих сам дошла током рада на докторској дисертацији,¹ као и спровођењем активности и коришћењем резултата емпиријског истраживања у оквиру макропројекта *Традиција, модернизација и национални идентитет у Србији и на Балкану у процесу европских интеграција* (179074). У овом пројекту, који се спроводи од 2011. године при Центру за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу, учествујем као члан истраживачког тима потпројекта *Модернизација, културни идентитети и приказивање разноликости*. Поједини одељци

¹ Докторска дисертација под називом *Културна димензија развоја урбаног и руралног друштва у процесу модернизације и евроинтеграције Србије (истраживање културне партиципације и односа према интеркултурној сарадњи градског и сеоског становништва Града Ниша)* одбрањена је на Филозофском факултету Универзитета у Нишу 22. децембра 2015. године.

књиге утемељени су на идејама и резултатима истраживања изложеним у форми реферата на научним скуповима, објављеним у ауторским и коауторским радовима (неки од њих до сада нису публиковани на српском језику и у домаћим научним часописима), које сам за ову прилику значајно допунила, прерадила и актуелизовала новим социолошким дебатама и интердисциплинарним промишљањима и налазима. У структурисању књиге користила сам и своје писане припреме за извођење академских предавања из Социологије културе, Културологије и Социокултурне антропологије, као и белешке о најинтересантнијим питањима, тумачењима и аргументацијама које су знатижељни студенти Социологије, Психологије и Комуникологије постављали и износили у занимљивим дискусијама и дебатама организованим током бројних часова вежби на Филозофском факултету у Нишу. Надам се да ће ова књига бити посебно корисна будућим генерацијама студената и да ће их охрабрити у настојању да разумеју многе проблеме савременог друштва и културе, те да ће довољно подстаћи студенте да утемеље и прошире своја интересовања и да ће изродити многобројна нова питања и нове аргументације.

Захваљујем свим људима који су својим стручним сугестијама, колегијалним и пријатељским односом и нашим заједничким радом обогатили не само ову књигу већ и мој живот, знање и мишљење. Искрену и велику захвалност осећам нарочито према свом дугогодишњем професору и ментору, једном од рецензена ове књиге и човеку који ме је приклонио социологији културе – др Николи Божиловићу, и то посебно зато што ми је увек пружао подстицај и могућност да следим своје истраживачке идеје, мноштвом конструктивних сугестија усмеравао мој рад и трагање за литературом, помажући ми да донесем праве одлуке у многим дилемама током мог досадашњег академског стасавања. Инспиративни разговори са њим помогли су ми да разумем многе социокултуролошке феномене, да оснажим критички сензибилитет у њиховом промишљању и своју научну радозналост. Такође, неизмерно сам захвална др Бранимиру Стојковићу – не само на труду који је исказао приликом рецензирања ове књиге, на шта сам посебно поносна, већ и на стручној оцени мог магистарског рада и моје докторске дисертације, корисним напоменама и колегијалној подршци, коју је увек био спреман да ми пружи. Прихвативши рецензирање текста ове књиге, др Жолт Лазар учинио ми је заиста велико професионално задовољство,

те користим прилику да му најсрдачније захвалим. Његови конструктивни коментари и упућивање на литературу значајно су обогатили садржај ове књиге. Задовољство ми је било да Александри Јанић поверим лекторисање текста књиге, који је уз њену помоћ лишен правописних и граматичких мањкавости и недоследности. Захвална сам јој на професионално урађеном послу и колегијалном односу. Осећам потребу да се постхумно захвалим и др Миомиру Наумовићу на свим колегијалним саветима и поступцима током наше вишегодишње професионалне сарадње. Уверење да је успех путовање, а не одредиште усмерава моју огромну захвалност и ка најближима – деци, супругу и мајци – који својим разумевањем, стрпљењем и љубављу подстичу сваки мој даљи и сигурнији корак на путу ка професионалном успеху и испуњенијем животу.

Иако су делови стручних и свакодневних конверзација које сам водила са својим колегама, као и идејни сегменти неких наших коауторских радова доспели у ову књигу, одговорност за њену садржину и евентуалне омашке и вредносне судове је искључиво моја. Стога, прихватам сваку смислену, конструктивну и добронамерну критику.

Аутор